

وظایف منتظران در عصر غیبت

۱- معرفت نسبت به حضرت ولی عصر (عج)

از حضرت امام صادق (ع) نقل شده است که: روزی امام حسین (ع) بر اصحاب خود وارد شدند بعد از حمد خدا و

درود بر پیامبر اکرم (ص) فرمودند: {يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّ اللَّهَ مَا خَلَقَ الْعِبَادَ إِلَّا لِيَعْرِفُوهُ فَإِذَا

عَرَفُوهُ عَبَدُوهُ فَإِذَا عَبَدُوهُ اسْتَغْنَوْا بِعِبَادَتِهِ عَنْ عِبَادَةِ مَنْ سِوَاهُ، فَقَالَ لَهُ رَجُلٌ

يَا بِي أَنْتَ وَ أُمِّي يَا بَنَ رَسُولِ اللَّهِ مَا مَعْرِفَةُ اللَّهِ؟

قال (ع): مَعْرِفَةُ أَهْلِ كُلِّ زَمَانٍ إِمَامِهِمُ الَّذِي يَجِبُ عَلَيْهِمْ طَاعَتُهُ {

ای مردم خداوند بندگان را نیافرید مگر برای اینکه او را بشناسند، زمانی که او را شناختند، او را پرستش

کنند و هنگامی که او را پرستش کردند با عبادت و پرستش او از بندگی غیر او بی نیاز گردند. مردی عرض

کرد ای پسر پیامبر پدر و مادرم فدای شما، باد معرفت خداوند چیست؟

فرمود: شناخت اهل هر زمانی نسبت به، امامشان امامی که طاعت او بر آنان واجب است.»

همچنین پیامبر اکرم (ص) فرمود: {مَنْ مَاتَ وَلَمْ يَعْرِفْ إِمَامَ زَمَانِهِ مَاتَ مِيتَةَ الْجَاهِلِيَّةِ {

هر کس بمیرد و امام زمانش را نشناسد به مرگ جاهلیت مرده است.

شیخ صدوق آن را در کتاب کمال الدین نقل کرده است، {اللهم عرفني نفسك فانك ان لم تعرفني

نفسك لم اعرف نبيك، اللهم عرفني نبيك فانك ان لم تعرفني نبيك لم اعرف

حجتك، اللهم عرفني حجتك فانك ان لم تعرفني حجتك ضللت عن ديني { (۳)

؛ بارالها! خودت را به من بشناسان که اگر خود را به من شناسانی پیغمبرت را نخواهم شناخت بارالها! پیغمبرت را به

من بشناسان که اگر پیغمبرت را به من شناسانی حجت تو را نخواهم شناخت. بارالها! حجت خود را به من بشناسان

که اگر حجت خود را به من شناسانی از دینم گمراه میگردم.

۲- تمسک به ریسمان ولایت اهل بیت (ع)

ولایت اهل بیت علیهم السلام دو گونه است : ۱- ولایت تکوینی ۲- ولایت تشریعی
ولایت تکوینی بدین معناست که :

حضرات معصومین علیهم السلام به اذن و اراده الهی، میتوانند در مقام تکوین و عینیات خارجی دخل و تصرف کنند مانند معجزات انبیاء علیهم السلام و کرامات اولیاء علیهم السلام

ولایت تشریعی به معنای :

ولایت و سرپرستی جامعه و مؤمنین است. امامان معصوم علیهم السلام هر کدام در زمان خود ولی و سرپرست جامعه بوده و مردم را هدایت تشریعی کنند
از جمله وظایف مهم منتظران در زمان، غیبت چنگ زدن به ریسمان ولایت اهل بیت علیهم السلام است.

امام صادق (ع) فرمودند: {طُوبَى لِّشِيعَتِنَا الْمُتَمَسِّكِينَ بِحَبْلِنَا فِي غَيْبَةِ قَائِمُنَا} (۴) ؛
خوشا به حال شیعیان ما آنان که در زمان غیبت قائم ما به ریسمان ولایت ما تمسک میجویند.»

همچنین امام سجاد (ع) فرمودند: {مَنْ ثَبَّتَ عَلَى مَوَالِئِنَا «وَلَايَتِنَا» فِي غَيْبَةِ قَائِمُنَا أَعْطَاهُ اللَّهُ عَزَّوَجَلَّ أَجْرَ أَلْفِ شَهِيدٍ مِنْ شُهَدَاءِ بَدْرٍ وَ أَحَدٍ} (۵)
هزار شهید از شهدای بدر و احد به او عطا میکند.

و نیز امام صادق (ع) فرمود: {يَأْتِي عَلَى النَّاسِ زَمَانٌ يُغِيبُ عَنْهُمْ إِمَامَهُمْ؛}
هر کس در غیبت قائم ما بر دوستی و عقیده به امامت ما ثابت قدم باشد، خدای متعال اجر زمانی بر مردم فرا رسد که پیشوایشان از آنان غایب گردد.»
زراره: پرسید در آن زمان مردم چه کنند؟

امام (ع) فرمود: يَتَمَسَّكُونَ بِالْأَمْرِ الَّذِي هُمْ عَلَيْهِ حَتَّى يَتَبَيَّنَ لَهُمْ (۶) ؛
به همان امر ولایتی که برآند چنگ ،زنند تا برایشان آشکار شود.

۳- انتظار فرج

یکی از وظایف مهم مردم در عصر غیبت انتظار فرج است

رسول خدا (ص) فرمود: { افضل اعمال امتی انتظار الفرّج } (۷) ؛

با فضیلت ترین اعمال امت من انتظار فرج است.

امام صادق (ع) فرمود:

زمانی بندگان به خدای بزرگ نزدیک ترند و خدا از ایشان راضی تر است که حجت خدای متعال از میان آنان ناپدید گردد و ظاهر نشود و آنان جاییش را ندانند با این همه بدانند که حجت و میثاق خدا باطل نشده است در آن زمان هر صبح و شام چشم انتظار فرج باشید.

انتظار فرج نیاز به صبر دارد (آثار و ثواب صبر و پاداش صابران در روایات)

الف: امام صادق (ع) به نقل از پیامبر اکرم (ص) فرمود:

پس از شما کسانی بیایند که یک نفر از ایشان پاداش پنجاه نفر از شما را داشته باشد
اصحاب گفتند ای رسول خدا (ص) ما در جنگ بدر و احد و حنین با تو بودیم و درباره ما آیه نازل
شده است؟ پیامبر (ص) فرمود: اگر آنچه از حوادث ایام به آنان برسد صبوری کنند شما اصحاب
من صبر آنان را ندارید.

ب: پیامبر اکرم (ص) فرمود: { إِنْتَظَارُ الْفَرَجِ بِالصَّبْرِ عِبَادَةٌ } انتظار فرج با صبر، عبادت است.

ج: امام رضا (ع) فرمود: { مَا أَحْسَنَ الصَّبْرَ وَإِنْتَظَارُ فَرَجٍ } چه نیکوست شکیبائی و انتظار فرج

د: امام حسین (ع) فرمود:

برای او (مهدی) غیبتی است که اقوامی در آن از دین خارج شوند و گروهی بر دین ثابت قدم بمانند و آزار و اذیت میکشند و به آنها گفته میشود این وعده ظهور چه وقت عملی میشود، اگر راست میگویید؟ بی تردید صبر کننده در زمان غیبت در برابر آزار و تکذیب مخالفان، به منزله جهاد کننده با شمشیر در رکاب رسول خدا (ص) است

۴- تهذیب نفس و اصلاح فردی

امام صادق (ع) فرمود: هر کس شادمان میگردد از اینکه از یاران حضرت مهدی (عج) باشد باید منتظر باشد و به پرهیزکاری و اخلاق نیکو رفتار نماید و او منتظر واقعی است.

امام صادق (ع) فرمود: به یقین برای صاحب این امر غیبتی، است پس بنده خدا باید تقوای الهی پیشه کند چنگ زند. و به دینش.

۵- اصلاح اجتماعی

روحیه اصلاح گری در سطح جامعه یکی از وظائف مهم منتظ امام زمان (عج) است
اصلاح جامعه از راه امر به معروف و نهی از منکر تحقق مییابد و قانون امر به معروف و نهی از منکر در متن دین اسلام بسیار مورد تاکید قرار گرفته است

امام باقر (ع) در بیان وظایف شیعیان در دوران غیبت فرمودند:

توانمندان شما باید به ضعیفان کمک کنند و اغنیاء شما باید به فقرایتان مهربانی کنند، هر کس باید برادر دینی اش را نصیحت کند نصیحتی که به نفع برادرش باشد.

خداوند متعال میفرماید: {كُنْتُمْ خَيْرَ أُمَّةٍ أُخْرِجَتْ لِلنَّاسِ تَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَتَنْهَوْنَ عَنِ

الْمُنْكَرِ} شما بهترین امتی بودید که به سود انسانها آفریده شدهاند؛ چه اینکه امر به معروف و نهی از

منکر میکنید و.. (ال عمران/ ۱۱۰)

و امام صادق (ع) فرمود:

بی تردید امر به معروف و نهی از منکر راه انبیاء (ع) و طریقه صالحان است امر به معروف و نهی از منکر وظیفه ای خطیر است که به وسیله آن :

- ۱- سایر واجبات انجام میپذیرد
- ۲- و راهها امنیت مییابد
- ۳- و در آمدها حلال و مشروع میگردد
- ۴- مظالم باز گردانده میشود،
- ۵- زمین آباد میشود
- ۶- و از دشمنان انتقام گرفته میشود
- ۷- و امور سامان مییابد.

آری اگر همه مسلمانان خود را موظف به اجرای امر به معروف و نهی از منکر در جامعه اسلامی بدانند قدمهای اولیه برای نیل به جامعه ایده آل و مطلوب مهدوی برداشته میشود.

۶- آمادگی نظامی برای ظهور امام زمان (عج)

به تصریح، روایات آماده کردن سلاح و کسب مهارت نظامی که مناسب با هر عصری باشد، برای شرکت در سپاه حضرت مهدی (عج) از وظایف منتظران است

امام صادق (ع) فرمود:

هر یک از شما باید برای خروج حضرت مهدی(عج) هر چند به اندازه یک تیر، مهیا کند. هر گاه خدای تعالی چنین نیتی از او، ببیند امیدوارم عمرش را طولانی کند تا آن حضرت را درک کند و در زمره یاران و همراهانش قرار گیرد

امام کاظم (ع) فرمود:

هر کس مرکبی را به انتظار امر ما نگاه دارد و به سبب آن دشمنان ما را خشمگین سازد در حالی که خودش به ما منسوب باشد خداوند روزیش را فراخ گرداند به او شرح صدر عطا کند، او را به آرزویش برساند و در رسیدن به خواسته هایش او را یاری کند

۷- یاد حضرت ولی عصر (عج)

از جمله وظایف مهم شیعیان فراموش نکردن او و همیشه به یاد و ذکر او بودن است.

امام علی (ع) فرمود: هر کس چیزی را دوست بدارد همواره نام آن را بر زبان دارد.

و امام کاظم (ع) درباره غیبت امام زمان (عج) فرمود:

خودش از دیدگان مردم پنهان میشود ولی یاد او از دلهای مؤمنان مخفی نمیشود.

دعای ندبه زمزمه ای است عاشقانه که در آن هر صبح جمعه با معشوق خود ارتباط برقرار میکنیم

(عزیز علی ان اری الخلق و لا تری و لا اسمع لک حسیسا و لا نجوی)

بسیار بر من سخت است که خلق را ببینم و تو را نبینم و از تو صدایی نشنوم.

هل من معین فَأُطِيلَ مَعَهُ الْعَوِيلَ وَ الْبُكَاءَ ؟ هَلْ مِنْ جَزْوَعٍ فَأَسَاعِدَ جَزَعَهُ إِذَا خَلَا؟

هَلْ قُذِيتَ عَيْنٌ فَسَاعَدَتْهَا عَيْنِي عَلَى الْقَذَى ؟ هَلْ إِلَيْكَ يَا ابْنَ أَحْمَدَ سَبِيلٌ فَتُلْقَى ؟

هَلْ يَتَّصِلُ يَوْمَنَا مِنْكَ بَعْدَ فَنَحْطَى؟

آیا کسی هست که مرا یاری کند تا به همراهی او ناله و گریه را طولانی کنم؟

آیا ناله کننده و بی تابی هست که من با زاری او را در هنگام تنهائیش یاری و همراهی کنم؟

آیا در چشمی خار رفته است که چشم من در ناراحتی و اشک با او هم دردی نماید؟

ای زاده احمد آیا راهی به سوی تو هست که به ملاقات تو منتهی گردد؟

آیا روز جدایی ما به فردای [وصال] میرسد که از آن حظ ببریم؟

امام زمان (عج) نیز از یاد شیعیان خود غافل نیست

چنانکه در نامه امام زمان (عج) به شیخ مفید قدس سره به این موضوع اشاره شده است

آن حضرت میفرماید: {إِنَّا غَيْرُ مُهْمِلِينَ لِمَرَاعَاتِكُمْ وَلَا نَاسِينَ لِدِكْرِكُمْ }

ما از رسیدگی به حال شما کوتاهی نمیکنیم و یاد شما را از خاطر نمیبریم.

یارب آن مونس جان محرم اسرار کجاست و آن طبیب دل بی طاقت بیمار کجاست

یک جهانند گرفتار فراقش یا رب آن رهاننده این جمع گرفتار کجاست

۸- محبت به حضرت مهدی (عج)

انسان وقتی به کسی علاقه داشته باشد یاد و خاطره محبوب همیشه در فکر و ذهنش حضور دارد این موجب میشود که زندگیش رنگ و بوی معشوق بگیرد. اگر محبوب انسان موجودی متعالی و ملکوتی باشد این الگو پذیری زمینه رشد و تعالی او را فراهم میسازد و اگر محبوب و معشوق او موجودی پست و فرومایه، باشد این الگو پذیری موجب سقوط و هلاکت وی خواهد شد.

خداوند در قرآن کریم مزد رسالت پیامبر اکرم (ص) را مودت و دوستی خاندان او قرار داده است و

میفرماید { قُلْ لَا اسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ اِجْرًا اِلَّا الْمَوَدَّةَ فِي الْقُرْبٰی }

بگو من از شما در برابر رسالتم مزدی طلب نمیکنم به جز دوستی و مودت نسبت به اهل بیت.

همچنین پیامبر اکرم (ص) فرمود:

هیچ بنده ای ایمان واقعی نمی آورد مگر اینکه در نزد او من از خودش محبوبتر و اهل بیت من و خاندان من از اهل بیت و خاندان او محبوب تر باشند و ذات من از ذات خودش محبوب تر باشد.

امام حسن عسکری (ع) خطاب به حضرت مهدی (عج) فرمودند:

بدان که دلهای اهل بندگی و اخلاص به سوی تو پر میکشند؛ همچنان که پرنده به سوی آشیانه اش پر میکشد.

البته این طور نیست که محبت یک طرفه باشد، بلکه امامان معصوم علیهم السلام نیز نسبت به شیعیان واقعی ابراز علاقه و محبت کرده و میکنند و در غم و شادی آنان شریکند

امام رضا (ع) فرمود: { الامام الامین الرفیق، و الاخ الشفیق، و کالام البرة بالولد الصغیر }

امام امین و دوست است و برادر دلسوز است و مانند مادری است که نسبت به فرزند خردسال خود مهربان است.

همچنین امام علی (ع) فرمود:

ما در شادمانی شما شاد و برای اندوه شما اندوهگین میشویم.

امام رضا (ع) فرمود:

هیچ کس از شیعیان ما ... غم دیده نمیشود مگر آن که ما نیز در غم او غمگین میشویم و شاد نمیشود مگر اینکه از شادی او شاد میشویم و هیچ یک از شیعیان ما در مشرق و مغرب زمین از نظر ما دور نیستند.

امام مهدی (عج) فرمود:

از تردید گروهی از شما شیعیان در دین و شک و سرگردانی در مساله والیان امرشان آگاه شدم، پس این غم ما به خاطر شما است نه به خاطر خود ما و برای شما متاثر شدیم نه برای خودمان.

۹- اندوهگین بودن در فراق حضرت است.

سُدیر میگوید به خدمت مولایمان امام صادق (ع) رفتیم و امام را در حال گریه و ناله دیدیم.

او آنگاه حالت امام را این گونه تشریح میکند :

او همچون مادر فرزند از دست داده میگریست اندوه از گونههای مبارکش پیدا بود و رنگ چهره اش تغییر کرده بود اشکهای او لباسش را خیس کرده بود

و در این حالت میگفت:

مولای من غیبت تو، خواب را از چشمانم ربوده و زمین را بر من تنگ نموده و آسایش دلم را از من گرفته است. مولای من غیبت تو بلا و مصیبت مرا به فاجعههای ابدی پیوند داده است.

۱۰- شناخت عظمت و مقام حضرت مهدی (عج) و نگه داشتن حرمت او

حضرت مولا علی (ع) فرمود:

نباید احدی از این امت را با آل محمد (ص) مقایسه نمود و نباید کسی را که نعمت آل محمد (ص) همواره بر او جریان داشته با آنان برابر دانست، آنان اساس دین و ستون یقین هستند.

پیامبر اکرم (ص) در توصیف جایگاه حضرت مهدی علیه السلام در بهشت فرمود:

{ الْمَهْدِيُّ طَاوُوسُ أَهْلِ الْجَنَّةِ عَلَيْهِ جَلَابِيبُ النُّورِ }

مهدی (عج) طاووس اهل بهشت است که هاله ای از نور او را احاطه کرده است

و نیز فرمود: ما هفت نفر از اولاد عبد المطلب هستیم که سروران اهل بهشتیم من و حمزه و علی و جعفر و حسن و حسین و مهدی (عج)

امام علی (ع) فرمود:

او حضرت مهدی (عج) والاترین قریش و گرامی ترین بنی هاشم و تنها بازمانده ابراهیم خلیل است.

و امام رضا (ع) فرمود:

او (حضرت مهدی (عج) داناترین، مردم حکیم ترین مردم پرهیزگارترین مردم بردبارترین مردم و بخشنده ترین مردم و عابدترین مردم است.

جای آنست که شاهان زتو شرمنده شوند سلطنت را بگذارند و تو را بنده شوند گر به خاک قدمت سجده میسر گردد سر فرازان جهان جمله سرافکنده شوند

۱۱ - دعا برای فرج امام زمان (عج)

در روایات معصومین علیهم السلام:

دعا برای فرج امام زمان (عج) به عنوان یکی از عوامل نجات انسانها در دوران هلاکت بخش غیبت کبری مطرح شده است.

امام حسن عسکری (ع) فرمود:

به خدا سوگند که او غیبتی سخت میکند در آن غیبت، از هلاکت نجات نمی یابد مگر کسی که خدای عزوجل او را بر قول به امامت آن حضرت ثابت بدارد و او را در عصر غیبت بر دعای به تعجیل فرج او موفق بدارد.

از سوی دیگر امام زمان (عج) در موارد زیادی شیعیان را به دعای برای فرج خویش توصیه کرده است

{واکثروا الدعاء بتعجیل الفرج فان ذلک فرجکم}

برای تعجیل در فرج زیاد دعا کنید که همانا آن فرج شماست.

درباره زمان و نحوه دعا برای فرج امام زمان علیه السلام توصیه‌های زیادی از سوی اولیای دین بیان شده است :

الف) در منهاج العارفین آمده است

مستحب است انسان پس از نماز صبح صد مرتبه بگوید: اللهم صل علی محمد و آل محمد وعجل فرجهم.

ب) مرحوم شیخ بهائی نقل میکند

پس از نماز صبح و در حالی که با دست راست محاسن خود را گرفته و کف دست چپ را به سوی آسمان میگیری هفت مرتبه میگویی یا رب محمد و آل محمد صل علی محمد و آل محمد وعجل فرج محمد و آل محمد.

ج) علامه مجلسی نقل کرده است

در تعقیب نماز صبح قبل از آنکه با کسی صحبت کند صد بار بگوید یا رب صل علی محمد و آل محمد وعجل فرج آل محمد و اعتق رَقَبَتِي مِنَ النار.

(د) کتاب جمال الصالحین.

از امام صادق (ع) نقل کرده است که حضرت فرمودند: از حقوق ما بر شیعیان این است که پس از هر نماز واجب دست خود را به چانه گرفته و سه بار بگویند: یا رب محمد عجل فرج آل محمد یا رب محمد احفظ غیبة محمد، یا رب محمد انتقم لابنة محمد صلی الله علیه و آله.

(ذ) مرحوم شیخ طوسی در کتاب مختصر المصباح :

در جایی که وظیفه های شب جمعه را ذکر می کند صد بار این دعا را سفارش میکند
 {اللهم صل علی محمد وآل محمد وعجل فرجهم واهلك عدوهم من الجن والانس من
 الأولین والآخرین}

۱۲- دعا و زمزمه عاشقانه

(الف) دعای ندبه

(ب) دعای عهد

امام صادق (ع) فرمود: کسی که چهل بامداد خدای را با دعای عهد بخواند از یاوران قائم ما خواهد بود. و اگر پیش از ظهور آن حضرت بمیرد خداوند او را از قبر بیرون می آورد